Europos Parlamentas
2019-2024

Užsienio reikalų komitetas

2022/2195(INI)

13.3.2023

PRANEŠIMO PROJEKTAS

dėl Uzbekistano
(2022/2195(INI))

Užsienio reikalų komitetas

Pranešėjas: Ilhan Kyuchyuk

Susijusio komiteto pagal Darbo tvarkos taisyklių 57 straipsnį nuomonės referentas:
Roman Haider, Tarptautinės prekybos komitetas

TURINYS

Psl.

PASIŪLYMAS DĖL EUROPOS PARLAMENTO REZOLIUCIJOS 3

PASIŪLYMAS DĖL EUROPOS PARLAMENTO REZOLIUCIJOS

dėl Uzbekistano
(2022/2195(INI))

Europos Parlamentas,

– atsižvelgdamas į 2019 m. gegužės 15 d. Komisijos ir Sąjungos vyriausiojo įgaliotinio užsienio reikalams ir saugumo politikai bendrą komunikatą „ES ir Vidurinė Azija. Naujos galimybės užmegzti tvirtesnę partnerystę“ (JOIN(2019)0009),

– atsižvelgdamas į 2019 m. birželio 17 d. Tarybos išvadas dėl naujos Vidurinės Azijos strategijos,

– atsižvelgdamas į 2018 m. rugsėjo 19 d. Komisijos ir Sąjungos vyriausiojo įgaliotinio užsienio reikalams ir saugumo politikai bendrą komunikatą „Glaudesnės Europos ir Azijos sąsajos. ES strategijos sudedamosios dalys“ JOIN(2018)0031),

– atsižvelgdamas į 2021 m. gruodžio 1 d. Komisijos ir Sąjungos vyriausiojo įgaliotinio užsienio reikalams ir saugumo politikai bendrą komunikatą dėl strategijos „Global Gateway“ (JOIN(2021)30),

– atsižvelgdamas į 2022 m. lapkričio 17 d. Samarkande įvykusio 18-ojo ES ir Vidurinės Azijos užsienio reikalų ministrų susitikimo, kuriame daugiausia dėmesio skirta bendrų uždavinių sprendimų paieškai, rezultatus,

– atsižvelgdamas į Vidurinės Azijos valstybių vadovų ir Europos Vadovų Tarybos pirmininko bendrą pranešimą spaudai, paskelbtą po 2022 m. spalio 27 d. Astanoje įvykusio pirmojo regioninio aukšto lygio susitikimo,

– atsižvelgdamas į 2022 m. spalio 28 d. Uzbekistano Respublikos Prezidento Shavkato Mirziyoyevo ir Europos Vadovų Tarybos Pirmininko Charles‘io Michelio bendrą pareiškimą spaudai,

– atsižvelgdamas į Partnerystės ir bendradarbiavimo susitarimą, nustatantį Europos Bendrijų bei jų valstybių narių ir Uzbekistano Respublikos partnerystę[1],

– atsižvelgdamas į 2022 m. kovo 29 d. 18-ąjį ES ir Uzbekistano partnerystės ir bendradarbiavimo susitarimo pakomitečio teisingumo ir vidaus reikalų, žmogaus teisių ir susijusiais klausimais posėdį,

– atsižvelgdamas į 2022 m. kovo 1 d. baigiamąsias pastabas dėl JT Moterų diskriminacijos panaikinimo komiteto šeštosios periodinės ataskaitos dėl Uzbekistano,

– atsižvelgdamas į 2020 m. gegužės 1 d. JT žmogaus teisių komiteto baigiamąsias pastabas dėl penktosios periodinės ataskaitos dėl Uzbekistano, kiek tai susiję su Tarptautiniu pilietinių ir politinių teisių paktu,

[1] OL L 229, 1999 8 31, p. 3.

– atsižvelgdamas į JT specialojo pranešėjo žmogaus teisių skatinimo ir apsaugos kovojant su terorizmu klausimais ataskaitą, parengtą po 2021 m. lapkričio 29 d.–gruodžio 7 d. oficialaus vizito Uzbekistane ir paskelbtą 2022 m. vasario 25 d.,

– atsižvelgdamas į 2022 m. balandžio 22 d. paskelbtą Europos saugumo ir bendradarbiavimo organizacijos Demokratinių institucijų ir žmogaus teisių biuro rinkimų stebėjimo misijos 2021 m. spalio 24 d. prezidento rinkimuose galutinę ataskaitą,

– atsižvelgdamas į savo 2019 m. kovo 26 d. rekomendaciją Tarybai, Komisijai ir Komisijos pirmininko pavaduotojai ir Sąjungos vyriausiajai įgaliotinei užsienio reikalams ir saugumo politikai dėl naujo ES ir Uzbekistano visapusiško susitarimo[2],

– atsižvelgdamas į savo ankstesnes rezoliucijas dėl Uzbekistano,

– atsižvelgdamas į Darbo tvarkos taisyklių 54 straipsnį,

– atsižvelgdamas į Tarptautinės prekybos komiteto nuomonę,

– atsižvelgdamas į Užsienio reikalų komiteto pranešimą (A9-0000/2023),

A. kadangi Uzbekistanas atlieka pagrindinį vaidmenį Vidurinėje Azijoje – regione, kuris yra strategiškai svarbus Europos Sąjungai saugumo, sujungiamumo, energijos šaltinių įvairinimo, konfliktų sprendimo ir daugiašalės taisyklėmis grindžiamos tarptautinės tvarkos gynimo aspektais;

B. kadangi derybos dėl Europos Sąjungos ir Uzbekistano tvirtesnio partnerystės ir bendradarbiavimo susitarimo (PBS), kuriuo modernizuojamas galiojantis 1999 m. pasirašytas partnerystės ir bendradarbiavimo susitarimas, oficialiai pradėtos 2018 m. lapkričio 23 d. ir sėkmingai užbaigtos 2022 m. liepos 6 d.; kadangi norint, kad įsigaliotų tvirtesnis PBS, būtinas Parlamento pritarimas;

C. kadangi ES pirmaisiais ketveriais savo septynerių metų daugiametės orientacinės programos (2021–2027 m.) metais (2021–2024 m.) Uzbekistanui skyrė 76 mln. EUR ir dar 7 mln. EUR numatė žmogaus teisėms ir pilietinės visuomenės organizacijoms remti;

D. kadangi 2022 m. liepos 1 d. Karakalpakijos Respublikoje kilo protestai po to, kai buvo paskelbti siūlomi Uzbekistano konstitucijos pakeitimai, kuriais būtų panaikintas jos suverenios respublikos statusas Uzbekistane ir jos teisė atsiskirti; kadangi per valdžios institucijų vykdytą susidorojimą su protestuotojais žuvo bent 21 žmogus; kadangi 2023 m. sausio 13 d. 22 asmenys buvo nuteisti už dalyvavimą neramumuose ir advokatui Dauletmuratui Tajimuratovui, kaltinamam vadovavimu neramumams, buvo skirta 16 metų laisvės atėmimo bausmė; kadangi 2023 m. vasario 7 d. pradėtas teismo procesas prieš dar 39 asmenis, apkaltintus dalyvavimu protestuose;

E. kadangi 2022 m. organizacijos „Freedom House“ reitinguose „Laisvė pasaulyje“ ir „Laisvė internete“ Uzbekistanas įvertintas kaip „nelaisvas“ ir organizacijos „Žurnalistai be sienų“ 2022 m. pasaulio spaudos laisvės indekse užima 133 vietą iš 180 šalių, o tai yra pagerėjimas, palyginti su 157-ąja vieta 2021 m., nors bendras šalies balas sumažėjo;

[2] OL C 108, 2021 3 26, p. 126.

F. kadangi 2022 m. vasario 23–24 d. Parlamento Užsienio reikalų komitetas lankėsi Uzbekistane; kadangi jo Delegacija ES ir Kazachstano, ES ir Kirgizijos, ES ir Uzbekistano ir ES ir Tadžikistano parlamentinio bendradarbiavimo komitetuose ir ryšiams su Turkmėnistanu ir Mongolija reguliariai lankėsi Uzbekistane;

ES ir Uzbekistano santykiai

1. palankiai vertina tai, kad baigtos derybos dėl ES ir Uzbekistano tvirtesnio PBS, kuriuo sukuriama nauja, moderni ir plataus užmojo dvišalių santykių tvirtinimo sistema; pakartoja, kad susitarime daug dėmesio skiriama bendroms vertybėms, demokratijai ir teisinei valstybei, žmogaus teisėms ir pagrindinėms laisvėms bei darniam vystymuisi; pažymi, kad jis taip pat sukuria pagrindą tvirtesniam bendradarbiavimui užsienio ir saugumo politikos srityje, be kita ko, tokiais klausimais kaip regioninis stabilumas, tarptautinis bendradarbiavimas ir konfliktų prevencija;

2. atkreipia dėmesį į plataus užmojo reformas, planuojamas pagal 2022–2026 m. naujo Uzbekistano vystymosi strategiją, kuria siekiama realių pokyčių šalyje socialinio ir ekonominio vystymosi, veiksmingo administravimo ir pagarbos žmogaus teisėms srityse; pabrėžia, kad konstitucinė reforma suteikia galimybę stiprinti teisinę valstybę ir padėti tvirtą teisinį pagrindą reformoms; ragina Uzbekistano valdžios institucijas tęsti šį procesą konsultuojantis su piliečiais ir suinteresuotaisiais subjektais, įskaitant Europos Tarybos Venecijos komisiją, remiantis tarptautinėmis normomis ir geriausia patirtimi;

Regioninis bendradarbiavimas, tarptautiniai santykiai ir pasauliniai uždaviniai

3. pažymi, kad Uzbekistanas turi išskirtinę galimybę būti regioninio bendradarbiavimo, kuris padėtų Vidurinei Azijai tapti atsparesne, klestinčia ir glaudžiau tarpusavyje susijusia ekonomine ir politine erdve, varomąja jėga; ragina ES stiprinti savo politinį bendradarbiavimą su Vidurine Azija, atsižvelgiant į jos geostrateginę svarbą; pabrėžia didelį abipusiškai naudingo bendradarbiavimo tvaraus sujungiamumo srityje potencialą, visų pirma pasitelkiant strategiją „Global Gateway“ iniciatyvų, energetikos ir saugumo srityse;

4. pripažįsta, kad Rusijos agresijos karas prieš Ukrainą ir jo pasekmės kelia iššūkių ir suteikia galimybių Uzbekistanui ir kitoms Vidurinės Azijos valstybėms, kurios tradiciškai palaikė glaudžius santykius su Rusija; pažymi, kad Uzbekistanas susilaikė balsuojant dėl Jungtinių Tautų Generalinės Asamblėjos rezoliucijų dėl Ukrainos, visų pirma 2022 m. kovo 2 d., 2022 m. kovo 24 d. ir 2023 m. vasario 23 d. rezoliucijų, kuriose reikalaujama, kad Rusija nutrauktų puolimą ir nedelsiant pasitrauktų iš Ukrainos; pažymi, kad 2022 m. balandžio 7 d. Uzbekistanas prieštaravo tam, kad Rusija būtų pašalinta iš JT žmogaus teisių tarybos; atkreipia dėmesį į Uzbekistano politinės vadovybės įsipareigojimą neleisti apeiti Rusijai nustatytų sankcijų;

5. atkreipia dėmesį į ilgalaikius ir glaudžius Uzbekistano santykius su Afganistanu, kurie palaikomi ir Talibanui perėmus valdžią; palankiai vertina jo pastangas sušvelninti sunkią humanitarinę krizę šalyje teikiant humanitarinę pagalbą ir elektros energiją; ragina Uzbekistaną pasinaudoti savo ryšiais su Talibanu ir raginti gerbti visų afganistaniečių, ypač moterų, mergaičių ir mažumų, žmogaus teises bei pagrindines laisves, nes tai yra esminės sąlygos siekiant aktyvesnio tarptautinio bendradarbiavimo su Afganistanu; pakartoja, kad griežtai smerkia Talibano sprendimus uždrausti

moterims ir mergaitėms mokytis vidurinėse ir aukštosiose mokyklose ir uždrausti įdarbinti moteris nevyriausybinėse organizacijose;

6. palankiai vertina 2023 m. sausio 27 d. Uzbekistano ir Kirgizijos susitarimą dėl sienos tarp šių dviejų valstybių nustatymo, kuriuo išsprendžiami tarp abiejų šalių neišspręsti klausimai ir užbaigiamas tris dešimtmečius trukęs procesas;

Žmogaus teisės ir pagrindinės laisvės, teisinė valstybė ir pilietinė visuomenė

7. apgailestauja dėl žuvusiųjų per 2022 m. liepos 1–2 d. protestus Karakalpakijos Respublikoje; ragina valdžios institucijas ištirti saugumo tarnybų veiksmus, dėl kurių žuvo ir buvo sužeisti protestuotojai, ir ragina valdžios institucijas patraukti atsakingus asmenis baudžiamojon atsakomybėn; ragina su protestais susijusiose bylose užtikrinti teisminio proceso nepriklausomumą ir skaidrumą; palankiai vertina Uzbekistano valdžios institucijų įsipareigojimą išlaikyti dabartinį konstitucinį Karakalpakijos statusą;

8. pabrėžia, kad pilietinė visuomenė gali atlikti svarbų vaidmenį remiant veiksmingas ir įtraukias reformas bei gerą valdymą; apgailestauja dėl NVO registracijos kliūčių ir įpareigojimų, nustatytų užsienio finansavimą gaunančioms NVO reglamentu dėl nevyriausybinių nekomercinių organizacijų ir valdžios institucijų veiksmų koordinavimo įgyvendinant tarptautinių dotacijų projektus, patvirtintu 2022 m. birželio 13 d. Uzbekistano ministrų kabineto dekretu Nr. 328, dėl kurių sumažėjo pilietinės visuomenės veiklos erdvė ir trukdoma naudotis asociacijų laisve;

9. pabrėžia, kad reikia užtikrinti pagarbą žurnalistų, nepriklausomų tinklaraštininkų ir žmogaus teisių gynėjų teisėms ir jų apsaugą nuo priekabiavimo, spaudimo bei grasinimų ir ištirti visus prieš juos nukreiptus išpuolius;

10. pažymi, kad, nepaisant to, jog priimti įstatymai, įskaitant 2019 m. moterų apsaugos nuo priekabiavimo ir smurto įstatymą, smurtas prieš moteris dėl lyties tebėra plačiai paplitęs; apgailestauja, kad Uzbekistano teisės aktuose neapibrėžiamas ir konkrečiai nekriminalizuojamas smurtas šeimoje; ragina valdžios institucijas imtis priemonių, kad Uzbekistanas vykdytų savo įsipareigojimus pagal Konvenciją dėl visų formų diskriminacijos panaikinimo moterims, kaip nurodyta JT Moterų diskriminacijos panaikinimo komiteto baigiamosiose pastabose dėl šeštosios periodinės ataskaitos dėl Uzbekistano; ragina Uzbekistano valdžios institucijas bendradarbiauti su pilietinės visuomenės organizacijomis ir tarptautiniais partneriais siekiant spręsti šiuos klausimus;

°

° °

11. paveda Pirmininkei perduoti šią rezoliuciją Tarybai, Komisijai, Komisijos pirmininko pavaduotojui ir Sąjungos vyriausiajam įgaliotiniui užsienio reikalams ir saugumo politikai ir Uzbekistano Respublikos prezidentui, vyriausybei bei parlamentui.